

Meerjarenprogramma Caribisch Nederland 2017-2019

30 juni 2016

1. Inleiding

Sinds de staatkundige verandering op 10 oktober 2010 is het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verantwoordelijk voor de statistische informatievoorziening over de drie eilanden van Caribisch Nederland. Om invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid is een meerjarenprogramma opgesteld dat eens in de drie jaar wordt geëvalueerd. In maart 2016 heeft CBS verschillende stakeholders en bestuurders van de eilanden, en departementen in Den Haag geconsulteerd voor de voorbereiding van het volgende meerjarenprogramma dat de periode 2017 – 2019 zal bestrijken.

Na de vorige consultatieronde in 2013 bleek zowel onder departementen als ook op de eilanden een grote behoefte aan statistische informatie. Daarom is in de jaren na 2013 het statistisch werkprogramma over Caribisch Nederland flink uitgebreid met cijfers over een breed scala aan onderwerpen, waaronder inkomen, economische groei en huishoudens. Dit op verzoek van, en betaald door departementen.

Omdat niet alle informatie in registers beschikbaar is, wordt sinds 2012 een aantal enquêtes op de eilanden uitgevoerd. Uit deze enquêtes wordt informatie over onder meer de arbeidsmarkt (arbeidskrachtenonderzoek), gezondheid en welzijn, (beleefde) veiligheid, talen, kerkelijke gezindheid (omnibusenquête) en uitgavenpatronen (budgetonderzoek), economische groei (nationale rekeningen enquête) samengesteld. De uitkomsten van het budgetonderzoek worden gebruikt om de weging van de consumentenprijsindex (inflatiecijfer) vast te stellen. Om betrouwbare enquêteresultaten te krijgen moeten er op de eilanden procentueel gezien grote steekproeven worden getrokken uit de bevolkingsadministratie. De persoonsenquêtes worden niet jaarlijks afgenomen, maar hebben een verschillende frequentie, waardoor mensen zo min mogelijk worden bevraagd en enquête-moeheid bij de bevolking zoveel mogelijk wordt voorkomen. Daarnaast probeert CBS wanneer dat mogelijk is, samen te werken met andere overheidsorganisaties, zodat enquêtes gezamenlijk kunnen worden afgenomen of plannings onderling kunnen worden afgestemd.

Tijdens de consultatieronde is een overzicht gepresenteerd van het huidige statistisch programma en de lopende onderzoeken alsmede de onderzoeken die voor 2017 - 2019 zijn gepland. Tijdens de consultatieronde is tevens gevraagd naar aanvullende informatiebehoeften van de stakeholders om - rekening houdend met de geldende financiële kaders - het statistisch programma de komende jaren in enige mate te kunnen uitbreiden of beter te laten aansluiten op de nieuwe informatiebehoeften en maatschappelijke ontwikkelingen.

Financiering van het reguliere statistische werkprogramma van Caribisch Nederland geschiedt door het ministerie van EZ. Het ministerie heeft daartoe aan het CBS een budget van jaarlijks € 675.000 toegekend. Dit bedrag is voor de kosten van de statistiekproductie (CBS Den Haag en Heerlen), en voor de kosten die op de eilanden worden gemaakt voor het uitvoeren van de enquêtes, de salariskosten van de vaste medewerkers van het CBS-kantoor op Bonaire, en de kosten voor bedrijfsvoering.

In de loop der jaren bleek de behoefte aan statistische informatie dermate groot, dat dit niet kon worden gedekt met de reguliere financiering door EZ. Daarom is er ook een groei geweest van betaald werk in opdracht. Dit zijn deels eenmalige verzoeken voor een specifiek doel, en deels jaarlijks terugkerende informatieverzoeken. De jaarlijks terugkerende maatwerkverzoeken (BBP, inkomen, banen en lonen, koopkracht) hebben een omvang van € 300.000 euro. Bijlage 1 geeft een overzicht

van het totale werkprogramma, en geeft ook weer of een onderdeel uit de reguliere financieringsstroom van EZ wordt betaald, of additioneel wordt gefinancierd.

2. Resultaten consultatieronde

Een algemene conclusie uit de gesprekken met de stakeholders is dat het huidige statistisch programma een goede basis is. CBS beschrijft de situatie op de eilanden over een breed spectrum van maatschappelijk relevante onderwerpen. Ook de publicatie 'Trends in the Caribbean Netherlands' wordt zeer gewaardeerd. Deze jaarlijkse publicatie is een bloemlezing van de statistieken die CBS over Caribisch Nederland maakt. Wel is het goed om de komende jaren de informatie nog gebruikersvriendelijker te maken. Dit betekent:

- a. meer uitleg bij de cijfers: hoe komen ze tot stand, wat houden de cijfers in? Toelichtingen worden op dit moment als erg technisch beschouwd.
- b. meer detail / context in de informatie: de toelichtingen op de cijfers zijn op dit moment soms summier, waardoor de stakeholders aangaven dat ze de situatie op het eiland niet altijd herkennen in de uitkomsten. Dit heeft ook te maken met het feit dat de cijfers (bijvoorbeeld economische-, en sociaal-economische cijfers) op Saba en Sint Eustatius worden beïnvloed door enkele grote instellingen / bedrijven.
- c. informatie op andere manieren aanbieden, bijvoorbeeld door het organiseren van townhall meetings waar mondeling uitleg wordt gegeven over een statistiek, of door gebruik van sociale media (er is sinds 2016 een CBS Facebook pagina voor Caribisch Nederland). Een resultaat van de consultatieronde is om een distributiegroep op te zetten en nieuwsbrieven per mail rond te zenden.

Tenslotte is er nog steeds een behoefte aan meer detail in de cijfers (met name de toerismecijfers) en is er behoefte aan statistische informatie over enkele nieuwe thema's waaronder armoede, gezondheid en natuur (uitgewerkt onder punt 4 van deze notitie).

3. Gebruik van huidige statistische informatie

De statistische informatie over CN wordt goed gewaardeerd, en zowel door de departementen in Den Haag als door de stakeholders op de eilanden gebruikt als cijfermatige onderbouwing van beleidsbeslissingen en monitoring van beleid:

Het ministerie van SZW vraagt bijvoorbeeld jaarlijks informatie over de hoogte van inkomens op de eilanden, als input voor beleid over sociale voorzieningen. Het Bruto Binnenlands Product (BBP) en de ConsumentenPrijnsindex (CPI) zijn twee belangrijke statistieken die gebruikt worden door de departementen en door stakeholders op de eilanden. Zo wordt de CPI onder andere gebruikt voor de indexering van salarissen. De toerismesector heeft aangegeven de cijfers van CBS te gebruiken voor marketing doeleinden maar ook om beleid op te kunnen maken, en voor productontwikkeling. Op alle eilanden, en door EZ wordt de behoefte aan meer gedetailleerde informatie over toerisme uitgesproken.

De resultaten uit de enquêtes worden ook goed gewaardeerd, en gebruikt. Zo is voor de publicatie Veiligheidsbeeld BES 2017 (opdracht van het OM aan de Landelijke Eenheid van de nationale politie en de Koninklijke Marechaussee), het CBS een belangrijke bron, met name (ontwikkelingen in) de veiligheidsbeleving uit de Omnibusenquête.

Tenslotte wordt belang gehecht aan de uitkomsten van het International Comparison Programme (ICP 2011), waar de koopkrachtpariteiten tussen 37 aan dit programma deelnemende Zuid-Amerikaanse en

Caribische landen werden vergeleken.¹ Dit onderzoek werd gecoördineerd en eind 2013 gepubliceerd door de Economic Commission for Latin America and the Caribbean van de Verenigde Naties (ECLAC) in samenwerking met de World Bank en het Internationaal Monetair Fonds. CBS heeft hier data voor geleverd.

4. Aanvullende informatiebehoefte

Hoewel de gebruikers op de eilanden in het algemeen tevreden zijn over het statistisch programma, zijn er enkele aanvullende wensen in de gesprekken naar voren gekomen. Allereerst is er de wens om meer detail in bestaande cijfers:

- a. Gebruikers willen voor het thema Toerisme graag verdiepende informatie over wie de eilanden bezoeken (leeftijd, geslacht, gezinsgrootte), hoe men de eilanden bezoekt (vliegtuig, boot), wat de aard van het bezoek is (zakelijk of privé), wat de voornaamste activiteiten zijn en waar men verblijft. Voor Sint Eustatius wordt in samenwerking met de Sint Eustatius Tourism Development Foundation in 2016 een pilot gestart met een exit survey om zo de behoefte aan meer achtergrond informatie van de bezoekers tegemoet te komen. Ook de andere eilanden geven aan hier behoefte aan te hebben. Indien de pilot succesvol is, kan deze mogelijk op de andere twee eilanden ook worden uitgevoerd.
- b. Cijfers over immi- en emigratie naar herkomst en / of nationaliteit (in ontwikkeling).

Naast meer detail, is er ook een wens naar onderwerpen die momenteel nog geen deel uitmaken van het statistisch pakket:

- a. Groei / krimp van het aantal bedrijven. CBS is momenteel bezig om een bedrijvenregister voor Caribisch Nederland op te zetten. Dit register dient ook als steekproef- en ophogings- kader ten behoeve van het BBP cijfer.
- b. Cijfers die iets zeggen over de mate van armoede. Dit is een breed gedeelde wens, zowel op de eilanden als onder de Haagse departementen. Zo wil SZW graag een beeld van armoede onder kinderen, in verband met de invoering van de kinderbijslag.
- c. Bevolkingsprognose. Ministerie SZW geeft aan behoefte te hebben aan een bevolkingsprognose voor de komende 10 jaar, per eiland en per leeftijdsklasse.
- d. Er is op de eilanden behoefte aan herhaling van het budgetonderzoek.
- e. Meer cijfers over de natuur, bijvoorbeeld de fluctuatie van dier- en plantsoorten en de kwaliteit van het koraal. Maar ook cijfers die te maken hebben met de interactie tussen mens en natuur: bevolkings- en toerisme cijfers, en milieuvervuiling. Binnen de sector wordt een Dutch Caribbean Database bijgehouden waaruit mogelijk cijfers gepubliceerd zouden kunnen worden via CBS.
- f. Informatie over kwetsbare groepen: bijvoorbeeld informatie over jeugd, in het kader van het rapport van Unicef over kinderrechten (eilanden maken in het kader hiervan beleidsplannen). Voor VWS is dit een speerpunt. CBS is in het kader hiervan bezig met het opzetten van een jeugdmonitor voor Caribisch Nederland (gefinancierd door VWS). Daarnaast wenst VWS graag gegevens over huiselijk geweld, kindermishandeling, gegevens over het aantal chronisch zieken, gehandicapten, aantal ouderen in voorzieningen, thuiszorg en mantelzorg.
- g. Meer gegevens over onderwijs: schoolverlaters, aantal behaalde diploma's. Zowel voor de eilanden (aansluiting vraag en aanbod van arbeid) als voor departementen een belangrijk

---

¹ Koopkrachtpariteiten geven verschillen aan in prijsniveaus tussen landen, terwijl de gebruikelijke prijsindexcijfers prijsverschillen voor één land door de tijd heen weergeven (inflatiecijfers).

onderwerp. Zo is OCW bezig met het opstellen van de onderwijsagenda voor 2016-2020, om het onderwijs op de eilanden op een hoger niveau te krijgen.

5. Vervolg

Het statistisch programma voldoet aan de behoeften van de gebruikers. Aan de Centrale Commissie voor de Statistiek wordt daarom voorgesteld het reguliere werkprogramma vanaf 2017 te continueren.

Daarnaast is het de afgelopen jaren duidelijk geworden dat de behoefte aan informatie groter is dan waar momenteel in het reguliere werkprogramma wordt voorzien. Een aantal onderwerpen wordt al enkele jaren in een additioneel pakket statistieken gefinancierd: BBP, inkomen, banen en lonen, koopkracht(ontwikkeling). Deze cijfers worden intensief gebruikt. De gebruikers zouden graag zien dat deze statistieken opgenomen worden in het reguliere pakket. Voorwaarde hiervoor is echter dat er structureel, additioneel budget beschikbaar gesteld wordt voor deze statistieken.

Naast de hierboven genoemde onderwerpen, is er een aanvullende informatiebehoefte in detaillering en nieuwe onderwerpen. Tegelijkertijd zijn er geen signalen ontvangen dat bepaalde statistieken / onderwerpen minder belangrijk zijn geworden en is de ruimte binnen het huidige pakket zeer beperkt. Voor aanvullende nieuwe statistieken is alleen ruimte als er aanvullend budget voor komt. Ook zijn enkele verzoeken gedaan een enkele vraag aan de bestaande vragenlijsten toe te voegen. Waar mogelijk zal onderzocht worden of aan deze verzoeken kan worden voldaan om overlap in onderzoeken te voorkomen en daarmee de totale administratieve lastendruk voor de eilanden zo beperkt mogelijk te houden.

Verschillende stakeholders op de eilanden hebben de wens geuit om de basiscursus statistiek die een aantal jaar geleden is gegeven, te herhalen. Dit zal in overleg met hen worden georganiseerd.

Bijlage I. Overzicht lopend statistisch programma

Statistieken / producten CN Onderwerp	Selecties	Omschrijving	op eiland	Frequentie	Regulier / aanvullend
Bevolking, bevolkingsaanwas (geboorte, sterfte, immigratie en emigratie)	Bevolking naar leeftijd en geslacht	Bron: Bevolkingsregisters van de eilanden (PIVA-bestanden).	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
ArbeidsKrachten Onderzoek		Enquête over de relatie van inwoners van Caribisch Nederland tot de arbeidsmarkt. Op basis van het AKO worden gegevens gepubliceerd zoals werkloosheid, arbeidsparticipatie, maar ook het onderwijsniveau van de bevolking. De gegevens zijn beschikbaar voor verschillende achtergrondkenmerken als leeftijd, geslacht en geboorteland. Voor de werkenden zijn tevens gegevens over de arbeidsduur, positie in de werkring, beroep en bedrijf beschikbaar.	Alle 3	AKO eens in 2 jaar: wordt in 2016 en 2018 uitgevoerd.	Regulier
Onderwijs	(Speciaal)basisonderwijs naar mannen en vrouwen, MBO naar leerweg (bol, bbl) en niveau's.	Leerlingen in het door de overheid bekostigde (speciaal) basisonderwijs, VO en MBO. Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van MINOCW.	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
Veiligheid en recht		Aantal verdachten per misdaad categorie. Bron: OM Bonaire, Saba, Statia.	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
Internationale Handel: in- en uitvoerwaarde en handelsbalans		In-Uitvoerwaarde en handelsbalans. Bron: ASYCUDA bestanden van de Belastingdienst CN. Kwartaalstatistiek.	Alle 3	Kwartaal	Regulier

Transport: Vliegbewegingen, passagiersvervoer (luchthaven)	Per luchthaven	Transport: - Havenstatistieken - goederenoverslag (in ontwikkeling). Bron: ASYCUDA, OLB, afdeling financiën. - Luchtvaartstatistieken (kwartaalstatistiek). Bron: Douane, KMAR (grensbewaking) en Bonaire International Airport.	Alle 3	Kwartaal	Regulier
Toerisme: inkomend toerisme per vliegtuig, cruise	Naar nationaliteit, leeftijd	Aantal overnachtingen, toeristen naar nationaliteit, aantal toeristen, aantal cruise toeristen. Bron: Douanebestanden, Gendecs, BMS-data van Kmar.	Alle 3	Twee keer per jaar maandcijfers	Regulier
Prijzen: Consumentenprijsindex	Bestedingscategorieën (bv voeding, kleding, huisvesting, gezondheid, onderwijs, recreatie)	CPI per uitgavencategorie. Bronnen: prijswaarneming en budgetonderzoek.	Alle 3	Kwartaal	Regulier
Budgetonderzoek		Met het budgetonderzoek verzamelt het CBS gegevens over de bestedingen van huishoudens. Deze informatie wordt gebruikt voor o.a. het aanpassen van het weegschema van de consumentenprijsindex. Dit onderzoek wordt eenmaal per vijf jaar worden gehouden.	Alle 3	Eens in 5 jaar: wordt in 2018 uitgevoerd.	Regulier
Omnibusenquête	Veel onderwerpen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau	Enquête met diverse onderwerpen: veiligheid, slachtofferschap, gezondheid, welzijn, leefstijl, ICT, huisvesting, vrije tijd, cultuur, gesproken talen, kerkelijkheid. Steekproefonderzoek.	Alle 3	Eens in 4 jaar: wordt in 2017 uitgevoerd.	Regulier
Minimumloon		Bronnen: SZW-unit Bonaire	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
Energie en water		Productie elektriciteit, leidingwater, volume-index uit olie-opslag geleverde olie. Bronnen:	Bonaire, elektriciteit: alle 3	Jaarlijks	Regulier

		Energiebedrijven eilanden, Waterbedrijf Bonaire, Bonaire Petroleum Corporation, Nustar, StuCo, Saba electric company.			
Exit Survey (in ontwikkeling)		Naar verwachting zal de Pilot Exit Survey in de zomer van 2016 op Sint Eustatius worden gestart. In de exit survey wordt aan mensen die het eiland verlaten, vragen gesteld over accommodatie, uitgaven, motief om het eiland te bezoeken, plekken die bezocht zijn, en boekingswijze. Deze vragen worden op tablet afgenomen.	Sint Eustatius	2016	Regulier / samenwerking
BBP-raming		Bruto toegevoegde waarde bedrijven naar componenten / bedrijfstakken. Jaarlijkse / gem. jaarlijkse economische groei. Bron: NR-enquête	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Werkgelegenheid en lonen		Gegevens over aantal banen per jaar, bruto maandloon, bruto jaarloon.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Huishoudensstatistiek		Longitudinaal bestand huishoudens CN. Voor ontrafeling inkomensstatistiek: Personen in huishoudens CN, en Huishoudens CN.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Inkomens en inkomensverdeling		Brengt in kaart hoe inkomen verdeeld is over huishoudens en personen. Onderscheid naar voornaamste inkomensbron, hoogte van het inkomen, leeftijd en omvang van het huishouden. Laan inkomensontwikkeling over jaren heen zien.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Koopkracht		Ontwikkeling in koopkracht in de tijd	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Prijsindex woningen		Prijsindexcijfer zowel voor eigen woningen als tweede woningen . T.b.v. belastingheffingen. Bron: belastingdienst	Bonaire	Frequentie onzeker	Aanvullend

Algemene ondersteuning Openbaar Lichaam Bonaire		Ter bevordering van de bestuurskracht van het OLB en voor het nemen van beleidsbeslissingen op basis van statistieken, voor 0.5vte.	Bonaire	2016-2018	Aanvullend
Huurmarkt		Informatie over huurmarkt en relatie tussen woningeigenschappen en huurprijs.	Bonaire, Saba	2016	Aanvullend
Health Study		RIVM wil een monitoringsonderzoek (Health Study) uitvoeren op Caribisch Nederland, gelinkt aan het Pienter3 project (evaluatie Rijksvaccinatieprogramma). Dit omvat een bloedonderzoek en een enquêteonderzoek. CBS zal expertise mbt de benaderstrategie en de vragenlijst inzetten, en gebruik maken van de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan met onderzoeken op Caribisch Nederland	Alle 3	2016 - 2017	Aanvullend

Bijlage II. Lijst van geconsulteerde partijen

Saba	
Bestuurscollege en beleidsmakers	Dhr. J.G.A. Johnson (gezaghebber) Dhr T. Muller (eilandsecretaris)
Saba Business Association / Saba Merchants Association / Kamer van Koophandel	Dhr. W. Tooten (Saba Business Association / Kamer van Koophandel) Dhr. G. Johnson (Saba Merchants Association) Mw. K. Johnson (Saba Merchants Association, Kamer van Koophandel)
Beleidsmakers	Dhr. K. van Laar (beleidsadviseur) Dhr. K. Hulshof (hoofd GGD)
Saba Tourist Bureau	Dhr. G. Holm
Sint-Eustatius	
Bestuurscollege	Dhr. G. Berkel (gezaghebber) Mw. C. Jack (waarnemend eilandsecretaris) Dhr. R. Zaandam (gedeputeerde) Mw. A. McKenzie-Tatem (gedeputeerde)
Beleidsmakers, Census Bureau, GGD	Mw. M. Brown (Juridische zaken) Dhr. I. Blijden (Finance Department) Mw. M. Timber (Economie en infrastructuur) Dhr. G. Schobbe (Public Health Department) Dhr. G. Melfor (Public Health Department) Mw. E. Jones (Directie Maatschappij en Welzijn) Mw. F. Gibbs (P&O) Dhr. E. Tromp (Census Office) Mw. S. Baboe-Kalpoë (GGD arts)
Sint Eustatius Business Association / Kamer van Koophandel	Dhr. A. de Graaf (STEBA) Dhr. W. Flemming (STEBA) Mw. P. Lara Reyes (Kamer van Koophandel) Dhr. K. Sneek (Kamer van Koophandel)

Statia Tourism Sector	<p>Dhr. C. Lindo (Sint Eustatius Tourism and Development Foundation)</p> <p>Mw. M. van de Wetering (Duikschool)</p> <p>Dhr. G. Faires (Duikschool)</p> <p>Mw. J. Berkel (Sint Eustatius National Park)</p>
Bonaire	
Bestuurscollege	<p>Dhr. E. Rijna (gezaghebber)</p> <p>Mw. N. Gonzáles (eilandsecretaris)</p> <p>Dhr. C. Abraham (gedeputeerde)</p> <p>Dhr. J. De Vries (adviseur)</p> <p>Dhr. H. Thielman (adviseur)</p>
Business Association / Kamer van Koophandel	<p>Dhr. E. Piar (Kamer van Koophandel)</p> <p>Mw. A. Romeijnders (Bonaire Business & Employment Association (BBE))</p> <p>Dhr. R. Zandstra (Kamer van Koophandel)</p> <p>Dhr. R. Gomez (Bankiersvereniging)</p> <p>Dhr. D. Wedervoort (Maduro & Curiel's Bank)</p> <p>Dhr. R. Rodriguez (RBC Royal Bank)</p>
Tourism sector	<p>Mw. I. Dingjan (BONHATA)</p> <p>Dhr. R. Zandstra (Bonaire Hospitality Group)</p> <p>Dhr. M. Adriaens (Tourism Cooperation Bonaire)</p> <p>Dhr. L. Gerharts (Bonaire Air Services)</p>
Sector Natuur	<p>Dhr. H. Sieben (Stichting Nationale Parken)</p> <p>Dhr. F. van Slobbe (beleidsadviseur OLB)</p> <p>Dhr. P. Montanus (beleidsadviseur OLB)</p> <p>Mw. M. Nava (Sea Turtle Conservation Bonaire)</p> <p>Mw. L. Schmaltz (ECHO)</p>
Sector Veiligheid / Justitie	<p>Mw. J. van der Mark (Openbaar Ministerie)</p> <p>Dhr. J. van 't Hof (KMAR)</p> <p>Dhr. A. Letting (KMAR)</p> <p>Dhr. E. Sinke (KPCN)</p>

Sector Arbeid	Mw. Y. Nicolaas (beleidsadviseur OLB) Mw. A. Kitselaar (beleidsadviseur OLB) Mw. E. Paul (Raad Onderwijs Arbeidsmarkt CN)
Rijkvertegenwoordiger	Dhr. G. Isabella
Den Haag	
Betrokken ministeries bij contract additionele statistieken Caribisch Nederland en bilaterale contacten	SZW BZK EZ MinFin VWS